

مجازات
قتل عمد و غیر عمد
از نظر فقهاء

به انضمام ترجمه کتاب جنایات از زبدة البیان
مقدس اردبیلی

ترجمه و تألیف:

دل آرا مقدسیان عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل
سارا آخوندی عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

نشر شکوفه های دانش

۱۳۹۰

- سرشناسه : مقدسیان، دلارا، ۱۳۴۵ -
 عنوان و نام : محاررات قتل عمد و غیر عمد از نظر فقهاء : به انضمام ترجمه کتاب حایات
 بدیدآورنده : ار رنده‌السان مقدس‌اردبیلی / ترجمه و تالیف دلارا مقدسیان، سارا آخوندی.
 مسجصات ناسر : نهران: سکوفه‌های دانیس، ۱۳۹۰.
 مسجصات طاهری : ۱۵۹ ص.
 سایک : ۵-۲۶-۷۴۰۱-۹۶۴-۹۷۸ : ۳۰۰۰۰ رسال
 بادداشت : کتابنامه : ص. ۱۴۸ - ۱۵۴ : همچنین به صورت ربرنویس.
 موضوع : قتل (فقه)
 موضوع : فصاص (فقه)
 موضوع : فقه جعفری -- رساله عملیه
 شناسه افزوده : آخوندی، سارا، ۱۳۲۶ -
 شناسه افزوده : مقدس‌اردبیلی، احمدین محمد، ۹۹۲ق. . زنده‌السان فی احکام‌العراف
 رده بندی کنگره : ۲۸۹/۱۹۵/۲۸۹
 رده بندی دیویی : ۲۹۷/۲۷۵
 شماره : ۶۸۸۷۲۲۲
 کتابشناسی ملی

شناسنامه ی کتاب

عنوان : محاررات قتل عمد و غیر عمد از نظر فقهاء

مؤلفین : دلارا مقدسیان، سارا آخوندی اعضاء هیأت علمی

داشگاه آزاد اسلامی

ناشر: شکوفه های دانش

طرح جلد : غلامرضا عباسی

نوبت چاپ : اول ۱۳۹۰

لیتو گرافی و چاپ : نگار، قم

شمارگان : ۲۰۰۰ قیمت : ۳۲۰۰ تومان

شابک : ۵-۲۶-۷۴۰۱-۹۶۴-۹۷۸ ISBN:

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

تلفن مرکز پخش ۳۳۷۲۴۷۲۳

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۳	مقدمه - سابقه تاریخی قصاص
۱۵	۱- معنوی لغوی قصاص
۱۶	۲- تعریف قصاص
۱۶	۳- اقسام قصاص
۱۶	۴- مشروعیت قصاص
۱۸	۵- قصاص در شرایع گذشته و اسلام
۲۱	فصل اول
۲۱	۱- قتل
۲۱	۱- معنی لغوی قتل
۲۱	۲- تعریف قتل
۲۲	۳- اقسام قتل
۲۳	۱- قتل عمدی
۲۵	الف- تحریم و مجازات قتل در کتاب و سنت
۲۶	ب- مجازات قتل در قانون مجازات اسلامی
۲۷	۲- تعریف قتل شبه عمد
۲۸	الف- عناصر تشکیل دهنده قتل شبه عمد
۲۸	ب- منابع قتل شبه عمد
۲۹	ج- مجازات قتل شبه عمد در قانون مجازات اسلامی
۲۹	۳- تعریف قتل قتل خطائی محض
۲۹	الف- منابع قانونی قتل خطائی
۳۰	ب- مجازات قتل خطائی در قانون مجازات اسلامی
۳۱	ارکان قتل: بحث پیرامون اصطلاحات به کار رفته در قتل

- ۳۱ - ۱- تعریف مباشر یا علت
- ۳۱ - ۲- تعریف سبب
- ۳۱ - ۳- تعریف شرط
- ۳۳ فصل دوم: «قتل عمد»
- ۳۸ بحث اول:
- ۳۸ ۱- موجب قصاص نفس
- ۳۸ ۲- اخراج نفس
- ۳۸ ۳- معصومه
- ۳۸ ۴- مکافئه
- ۳۸ ۵- عدوان
- ۳۹ بحث دوم: صور مختلف قتل عمدی
- ۳۹ الف- قتل عمدی محض
- ۳۹ اولاً: ارتکاب ارادی قتل
- ۴۰ ثانياً: قصد کشتن
- ۴۰ ب- قتل در حکم عمد
- ۴۲ بحث سوم: انواع وسایل کشنده
- ۴۲ الف) وسایل کشنده به اعتبار نوع و ماهیت آنها
- ۴۲ ب) وسایل کشنده به اعتبار حساس بودن موضوع
- ۴۲ ج) وسایل کشنده به اعتبار شخصیت مجنی علیه
- ۴۲ بحث چهارم: کفاره قتل عمد
- ۴۹ بحث پنجم: اقسام قتل عمدی
- ۴۹ ۱- قتل با سبق تصمیم
- ۴۹ ۲- قتل با قصد مجرمانه مقید و مطلق
- ۵۰ ۳- قتل توأم با جرائم دیگر
- ۵۰ ۴- قتل عمدی ساده و قتل توأم با کیفیت مشدده

- ۵۱ بحث ششم: مسائل فقهی موجود در قتل عمد
- ۶۴ بحث هفتم: پیرامون «اکراه در قتل» و «شرکت در قتل»
- ۶۴ الف) اکراه در قتل
- ۷۳ ب) شرکت در قتل
- ۸۲ بحث هشتم: مصادیق قتل عمدی از طریق ترک فعل
- ۸۲ ۱- مرگ ناشی از ترک فعل متعاقب حبس و توقیف غیرقانونی
- ۸۲ ۲- خودداری از شیر دادن طفل به قصد سلب حیات
- ۸۲ ۳- خودداری از نجات طفل در معرض خطر مرگ به قصد سلب حیات
- ۸۲ ۴- خودداری از دادن دارو و یا غذا به بیمار به قصد سلب حیات
- ۸۳ ۵- خودداری مأمور زندان از تحویل لباس و یا دارو به زندانی به قصد سلب حیات
- ۸۳ ۶- خودداری عمدی از نجات غریق
- ۸۵ بحث نهم: کیفر سقط جنین یا حمل در مراحل مختلف حیات
- ۸۷ فصل سوم: (قتل خطائی)
- ۹۲ بخش اول: بحث پیرامون «عاقله» و «نقش آنها» در قتل
- ۹۲ ۱- مفهوم عاقله و علت پذیرش آن
- ۹۴ ۲- علت پذیرش ضمان عاقله
- ۹۵ ۳- ماهیت حقوقی دیه عاقله
- ۹۶ ۴- وارث قصاص و دیه کیست
- ۱۰۸ ۵- عناصر اختصاصی قتل خطای محض
- ۱۰۹ ۶- مجازات قتل خطای محض
- ۱۱۲ ۷- مسائل فقهی قتل خطای محض
- بخش دوم
- ۱۲۳ بحث اول: پیرامون راههای ثبوت قتل
- ۱۲۳ ۱- مفهوم اقرار و ارزش اثباتی آن
- ۱۲۶ ۲- مفهوم شهادت و ارزش ثباتی آن

- ۱۳۷ ۳- قسامه
- ۱۳۰ ۴- علم قاضی
- بحث دوم: مصادیق قانونی قتل یا جرح یا نقص عضو (خطای محض)**
- ۱۳۳ ۱- جنایتهای عمدی دیوانه و نابالغ
- ۱۳۳ ۲- اتلاف یا نقص عضو دیگری در حال خواب
- ۱۳۳ ۳- کشته شدن دو نفر در نتیجه برخورد آنها با یکدیگر
- ۱۳۳ ۴- کشته شدن یکی از دو نفر برخورد کننده
- ۱۳۳ ۵- برخورد اتفاقی منتهی به صدمه
- ۱۳۵ **بحث سوم: ملحقیات قتل عمدی**
- ۱۳۵ الف- خودکشی
- ۱۳۷ ب- قتل یا صدمات بدنی یا رضایت مجنی علیه
- ۱۳۸ **بحث چهارم: مجازات قتل عمدی**
- ۱۳۸ الف) ماهیت قصاص
- ۱۳۸ ب) شرایط اجرای قصاص
- ۱۳۹ الف- شرایط قاتل
- ۱۳۹ ۱- عقل
- ۱۳۹ ۲- بلوغ
- ۱۳۹ ۳- قصد و عمد در قتل
- ۱۴۰ ۴- اختیار و اکراه در قتل عمدی
- ۱۴۰ ب) شرایط مقتول
- ۱۴۰ ۱- مهدورالدم نبودن مقتول
- ۱۴۰ ۲- تساوی موقعیت قاتل و مقتول
- ۱۴۱ ۳- فقدان رابطه پدری و فرزندی بین قاتل و مقتول
- ۱۴۱ **بحث پنجم: موانع قصاص و موارد سقوط آن**
- ۱۴۱ الف) موانع قصاص

- ۱- صدمه به دیگری ۱۴۱
- ۲- فرار قاتل ۱۴۱
- ب) موارد سقوط قصاص ۱۴۲
- ۱- فوت قاتل ۱۴۲
- ۲- عفو و گذشت اولیای دم ۱۴۲
- ۳- صلح و سازش با دیه ۱۴۳
- ۴- تعارض اقارب متهمین به قتل ۱۴۴
- ۵- قتل در اثر ازدحام ۱۴۴
- ۶- اختیار ناشی از ولایت دادستان ۱۴۴
- بحث ششم: عناصر متشکله قتل و صدمات بدنی غیر عمدی (ناشی از تخلفات رانندگی) ۱۴۵
- ۱- بی احتیاطی ۱۴۵
- ۲- بی مبالاتی ۱۴۵
- ۳- عدم مهارت ۱۴۵
- ۴- عدم رعایت نظامات دولتی ۱۴۶
- بحث هفتم: چهار حالت که موجب تشدید مجازات می گردد: (در تخلفات رانندگی) ۱۴۸
- ۱- مستی ۱۴۸
- ۲- نداشتن پروانه رانندگی ۱۴۸
- ۳- تجاوز از سرعت مجاز ۱۴۸
- ۴- بکار انداختن دستگاه موتوری با وجود عیب و نقص مکانیکی ۱۴۹
- بحث هشتم: کیفیت استیفای قصاص و لزوم اذن ولی دم ۱۴۹
- فهرست منابع ۱۵۴
- فرهنگنامه ۱۵۹

مقدمه

«سابقه تاریخی قصاص»

قتل یا سلب حیات از یک انسان زنده مهمترین جنایتی است که نسبت به افراد انسانی ارتکاب می‌شود.

قتل نفس از یک طرف به اصل مصونیت و غیر قابل تعرض بودن حیات انسانی که عزیزترین ودیعه است لطمه می‌زند، و از طرفی دیگر، امنیت و انتظام جامعه را متزلزل می‌کند.

قبل از اینکه اجتماعات بشری بصورت کنونی، دارای قدرت حاکمه عمومی و تشکیلات دولتی بشوند، قتل نفس از جمله تصادفات عادی زندگانی برای بقاء محسوب می‌شد و مقابله با قاتل جنبه شخصی و خصوصی داشت و نه عمومی.

تعقیب یا نتیجه و مجازات قاتل یا قصاص برای جبران خسارت و ترمیم ضایعه با کسان مقتول بود و نه با جامعه.

بتدریج و با گسترش نظامات اجتماعی و آئین الهی و مذهبی و استقرار حکومت‌های متمرکز، این موضوع نیز نظیر سایر مسائل از صورت گذشته خارج شد و کم و کم برای حفظ منافع و مصالح جامعه، دخالت قدرت حاکمه و تشکیلات وابسته به آن، در مسئله قتل قبول شد و بدنبال آن وقوع قتل بعنوان پدیده مضر بحال فرد و برهم زنده نظام اجتماعی مورد توجه قانونگذاران قرار گرفت و در نتیجه در سرتاسر جهان در قوانین جزائی کشورها برای مرتکبان قتل عکس‌العمل‌های اجتماعی و مجازات شدید از قبیل قصاص و اعدام پیش بینی شد.

از نظر اسلام قتل نفس یکی از بزرگترین گناهانی است که حرمت آن را قرآن

کریم در موارد مختلف مورد تأکید قرار داده است زیرا از دیدگاه اسلام حفظ حیات فرد در جامعه امری ضروری است.

این مضمون را می‌توان از حکم آیه ۳۲ سوره مائده به این شرح استشهاد کرد: من قتل نفساً بغير نفس او فساد فی الارض ... « کسیکه نفس محترمی را بنا حق و بی آنکه مرتکب فساد در زمین شده باشد، بکشد چنان است که مردم را بصورت جمعی کشته باشد و هرکس که نفس را زنده بدارد، چنان است که همه مردم را بصورت جمعی زنده داشته است »

بهر حال عادی‌ترین مجازات قتل نفس در قدیم الایام قصاص یا اعدام بوده است در مصر قدیم مجازات قتل حتی اگر مرتکب بطور غیر مستقیم نیز باعث سلب حیات شخص دیگری می‌شد (قتل ناشی از ترک فعل) اعدام بوده است، در یونان قدیم اعدام به عنوان کفاره گناه درباره قاتل اجرا می‌شد.

بطور کلی می‌توان گفت از قرن سیزدهم میلادی به این طرف قتل عمدی در اکثر کشورها با مجازات اعدام مواجه بوده است.

قصاص یکی از مباحث مهم فقهی است که همواره مورد توجه و بحث فقهاء مشهور بوده و امروزه هم قوانین مدون اجرای اسلامی متأثر از مبانی فقهی و موازین اسلامی است.

مامور اجرای قانون مکلف است براساس منابع و فتاوی معتبر صاحب نظران اسلامی حکم قضیه را استنباط نماید. و این توفیق جز در سایه اشراف به معانی فقهی قوانین جزائی حاصل نخواهد شد.